

Journal of Human Rights and Peace Studies

journal homepage: <https://www.tci-thaijo.org/index.php/HRPS/index>

Preliminary Study on The Feasibility for Constructing Peace Community Index in Thai Society

การสำรวจเบื้องต้นถึงความเป็นไปได้ในการจัดทำดัชนีชุมชนสันติสุขสำหรับสังคมไทย

Chalat Pratheuangrattana/ชลัท ประเทืองรัตนา¹

King Prajadhipok's Institute, Thailand/สถาบันพระปกเกล้า ประเทศไทย

Email: chalat@kpi.ac.th

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Article History:

Received: 20-Mar-2020

Revised: 29-Sep-2020

Accepted: 08-Jan-2021

Keywords:

Preliminary study,

Feasibility, Peace

Community Index in Thai Society

A peaceful community measurement is complicated and needs interdisciplinary integration. This article, therefore, uses the concept of negative peace and positive peace to combine with three concepts of violence namely direct violence, structural violence, and cultural violence. Also, the literature review has multi-dimensions relating to human well-being. The researcher reviews both international and Thai relevant to obtain the body of knowledge of peace studies that have some differences between the global studies and the community studies. Also, obtain the components or key-indicators of basic peace-community index that is appropriate to Thai society. The suggestions for indexing peace-community index, that is fitting with Thai society, include having a concise definition of peace, integrating multi-indicators as well as having clear criteria for selecting them, also collecting data in both primary and secondary levels, and rational choosing a pilot area for peace measurement.

¹Chalat Pratheuangrattana, Senior Researcher at King Prajadhipok's Institute, Thailand

ชลัท ประเทืองรัตนา นักวิชาการผู้ชำนาญการ สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า ประเทศไทย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ:

การสำรวจเบื้องต้น,

ความเป็นไปได้,

ดัชนีชุมชนสันติสุขสำหรับ

สังคมไทย

การวัดระดับชุมชนสันติสุขมีความสลับซับซ้อนและต้องบูรณาการสหวิทยาการ บทความนี้จึงใช้แนวคิดสันติภาพเชิงลบและเชิงบวก ผสมผสานกับแนวคิดความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงทางโครงสร้างและความรุนแรงทางวัฒนธรรม การทบทวนวรรณกรรมจึงมีขอบเขตที่กว้างหลายมิติที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ โดยทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งของสากลและของประเทศไทย ทำให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ในการศึกษาสันติสุขที่แตกต่างกันบางประการระหว่างการศึกษาระบบสากลกับการศึกษาแบบชุมชน และได้สรุปประกอบหรือตัวชี้วัดหลักของการวัดดัชนีชุมชนสันติสุขเบื้องต้นที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทย ข้อเสนอแนะเพื่อจัดทำดัชนีชุมชนสันติสุขที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทย จำเป็นต้องคำนึงถึง นิยามความหมายของสันติสุขที่รัดกุม การบูรณาการตัวชี้วัดที่มีเป็นจำนวนมาก การมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกตัวชี้วัดที่ชัดเจน การเก็บข้อมูลทั้งในระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิ รวมถึงการเลือกพื้นที่นำร่องในการวัดระดับสันติสุขที่อธิบายถึงที่มาในการเลือกได้อย่างมีเหตุผล

1. บทนำ

คำว่า “สันติภาพ” หรือ “สันติสุข”(Peace) ในโลกมีการนิยามหลายความหมาย แต่หากนิยามความหมายตามที่ โยฮัน กัลตุง ผู้บุกเบิกงานด้านสันติภาพในโลกใช้คือ สันติภาพเชิงลบ (Negative Peace) และสันติภาพเชิงบวก (Positive Peace) สันติภาพเชิงลบคือ ปราศจากสงคราม ไม่มีความรุนแรงทางกายภาพ และไม่มี ความกลัวต่อความรุนแรง แต่สันติภาพเชิงบวกกินความรวมถึงมิติทางจิตใจของคนและสังคม และสิ่งที่จะทำให้เกิดความรุนแรงหรือไม่รุนแรงตามมา (Galtung, 1996) จากนิยามดังกล่าว บทความนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อ 1) สำรวจองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับดัชนีสันติภาพในสากลและสังคมไทย 2) เสนอแนะการจัดทำดัชนีชุมชนสันติสุขที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทย

การวัดระดับสันติภาพในระดับโลก ด้วยการเปรียบเทียบสันติภาพในประเทศต่าง ๆ กับการวัดระดับสันติภาพในชุมชนที่หลากหลาย มีรายละเอียดที่แตกต่างกันทั้งวิธีการสร้างตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่สร้างขึ้น การเก็บข้อมูล ผลของการเก็บข้อมูล อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า แนวความคิด นิยามความหมายของสันติภาพสามารถใช้ความหมายของสันติภาพเชิงลบและเชิงบวกร่วมกันได้ไม่ว่าจะเป็นการวัดสันติภาพระดับโลกหรือชุมชนเนื่องจากการนิยามอย่างกว้าง

มีข้อสังเกตว่า การวัดระดับสันติสุขในชุมชนไม่ใช่เรื่องง่าย และจำเป็นต้องพิจารณามิติบริบททางสังคม วัฒนธรรม ภาษา การศึกษา ประวัติศาสตร์ อีกทั้งการวัดเชิงปริมาณเกี่ยวกับความรู้ ความสัมพันธ์เป็นสิ่งที่ทำ

ได้ยาก ที่ผ่านมาระดับสันติภาพในระดับโลกทำโดยผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการเป็นหลัก แต่อาจขาดมิติของคนในชุมชน ที่จะสามารถกำหนด สะท้อนตัวชี้วัดจากสถานการณ์ในชุมชนที่เกิดขึ้นได้ การอุดช่องว่างของการวัดสันติภาพสากลกับสันติภาพในชุมชนเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ โดยให้มีการวัดสันติภาพจากคนในชุมชน มิใช่เพียงใช้การวัดสันติภาพจากภายนอกหรือคนนอกเท่านั้น (Firchow, 2018, p. 5) การวัดระดับสันติภาพในชุมชนในสังคมไทยเป็นงานที่มีความท้าทาย อันจะเป็นประโยชน์ในการเตือนภัยล่วงหน้าของชุมชนที่เริ่มจะมีปัญหามากขึ้น และการทำงานร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง และผู้กำหนดนโยบายจะได้สามารถกำหนดนโยบายบนฐานของข้อมูลที่ชัดเจนทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ บทความนี้จึงเน้นที่การสำรวจเบื้องต้นถึงความเป็นไปได้ในการจัดทำดัชนีชุมชนสันติสุขสำหรับสังคมไทย โดยศึกษาจากเอกสารทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ เป็นต้นเอกสารรายงานจากสถาบันเศรษฐศาสตร์และสันติภาพ และจากงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ผลการศึกษา

2.1. องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับดัชนีสันติภาพของต่างประเทศ

องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสันติภาพของต่างประเทศ ทั้งในประเทศตะวันออกและประเทศตะวันตก มีมาอย่างยาวนานนับพันปี สันติภาพในประเทศตะวันออก กล่าวถึงในประเทศจีนและอินเดีย ในประเทศจีนมีปรัชญาแนวคิดต่าง ๆ ที่ยิ่งใหญ่เกิดขึ้นในยุคชุนชิวจั้นกั๋ว หรือโจวตะวันออก (770-221 ปี ก่อน ค.ศ.) แต่ละสำนักจะมีคำสอนที่แตกต่างกันไป สำนักที่แพร่หลายและเป็นกระแสหลักของปรัชญาจีนโบราณที่ยังคงมีอิทธิพลถึงปัจจุบันได้แก่ 1.สำนักขง 2.สำนักมอ 3.สำนักเต๋า 4.สำนักการทหาร และ 5.สำนักกฎหมาย แนวความคิดของสำนักต่าง ๆ เหล่านี้จึงเป็นรากฐานที่สำคัญของสันติสุขในสังคมจีน (Rathamarit, 2013, pp. 2 -37) อย่างไรก็ตาม ชุดองค์ความรู้ของจีนก็ไม่ได้มีการกำหนดมาตรวัดสันติภาพอย่างเป็นรูปธรรมเช่นเดียวกับในชุดความรู้ของสังคมอินเดีย

ในปี ค.ศ.1999 สหประชาชาติ UN General Assembly เริ่มต้นโปรแกรมสร้างสันติวัฒนธรรมในเด็ก โดยเน้นไปที่สันติภาพเชิงบวก ความอดทน การยอมรับความหลากหลาย โดยได้นิยามสันติวัฒนธรรมว่าเกี่ยวข้องกับคุณค่า ทศนครี และพฤติกรรม ซึ่งปฏิเสธความรุนแรง ความพยายามในการป้องกันความขัดแย้ง เน้นที่รากเหง้าของความขัดแย้ง และมุ่งเน้นแก้ปัญหาด้วยการสานเสวนาและการเจรจาไกล่เกลี่ย วิธีสู่การปฏิบัติด้วยการส่งเสริมการศึกษาสันติภาพ และการพัฒนาอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียมระหว่างเพศ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ความอดกลั้น เป็นต้น (Barash, 2018, p. 20) ในมุมมอง

Barash อาจกล่าวได้ว่า สันติภาพเริ่มต้นจากภายในตนเอง แต่ละปัจเจกบุคคลจากนั้นจึงขยายออกไปดังคำกล่าวที่ว่า Peace Begin with Me ซึ่งจะทำให้ความขัดแย้งรุนแรงลดลงไปได้ กระนั้น การจัดทำดัชนีชี้วัดสันติภาพที่สามารถชี้และวัดได้จริงและเป็นรูปธรรมสำหรับชี้และวัดได้ทุกสังคมน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันสภาวะสงครามได้มากกว่า ดังที่แนวทางในการป้องกันสงครามระหว่างประเทศและภายในประเทศที่เรียกว่า การเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning) ได้เสนอว่าตัวชี้วัดสันติภาพควรจะสามารถ 1) ระบุประเภทและตำแหน่งของความขัดแย้งที่จะกลายเป็นความรุนแรงได้ 2) ตรวจสอบและประเมินว่าความรุนแรงเพียงใดที่ความขัดแย้งนั้นจะนำไปสู่ความรุนแรงได้ ดังนั้น รูปแบบการเตือนภัยล่วงหน้าที่ดีและแม่นยำจึงเป็นการทำงานที่เน้นการจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบด้วยสถิติตัวเลขและการวิเคราะห์ที่น่าเชื่อถือได้

โดยเฉพาะอย่างยิ่งดัชนีสันติภาพโลก (Global Peace Index)-GPI และดัชนีสันติภาพเชิงบวก (Positive Peace Index)-PPI จัดทำโดยสถาบันเศรษฐศาสตร์และสันติภาพ (Institute for Economics and Peace)-IEP (Rambostham et al., 2011) ในบทความนี้จะเน้นต้นแบบหรือเอกสารหลักของการศึกษาดัชนีสันติภาพ ในเชิงปริมาณไปที่ดัชนีสันติภาพโลกและดัชนีสันติภาพเชิงบวกเนื่องจากมีแนวความคิดการศึกษาด้านสันติภาพโดยตรง มีตัวชี้วัดที่ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับมีการอ้างอิงอย่างแพร่หลายในสากล ส่วนงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจะนำมาเปรียบเทียบกับงานที่กล่าวมา ในส่วนการศึกษาดัชนีสันติภาพด้านคุณภาพที่เน้นการศึกษาบริบทที่แตกต่างหลากหลาย จะเน้นที่หนังสือ Measuring Peace: Principles, Practices and Politics เขียนโดย Capland (2019) และหนังสือ Reclaiming Everyday Peace เขียนโดย Firchow (2018) ประกอบกับเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 ดัชนีสันติภาพโลก (Global Peace Index)

ดัชนีสันติภาพโลกเป็นการวัดระดับสันติภาพในโลกอย่างต่อเนื่อง โดยหน่วยงานที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลคือ สถาบันเศรษฐศาสตร์และสันติภาพหรือ Institute for Economic and Peace-IEP ในรอบ 10 กว่าปีที่ผ่านมา ได้วัดระดับของสันติภาพในประเทศต่าง ๆ โดย เน้นวัดสันติภาพในเชิงลบ (ความรุนแรงที่เห็นได้ชัดเจน) ที่เรียกว่า Global Peace Index และต่อมาได้พัฒนามาวัดสันติภาพในเชิงบวก (ความรุนแรงทางโครงสร้างและวัฒนธรรม) สถาบันเศรษฐศาสตร์และสันติภาพ ได้จัดทำรายงานตัวชี้วัดออกมาทั้งสันติภาพเชิงลบและสันติภาพเชิงบวก แต่การจัดทำรายงานจะแยกกันเป็นคนละเล่ม รายงานสันติภาพเชิงลบเป็นรายงานที่ชื่อว่า Global Peace Index ส่วนรายงานสันติภาพเชิงบวกชื่อว่า Positive Peace Index การวัดสันติภาพเชิงลบมีความสลับซับซ้อนน้อยกว่า และวัดได้ง่ายและชัดเจน Global Peace Index ประกอบด้วย 3 ด้านหลัก (Domains) คือ 1.ความขัดแย้งภายในและระหว่างประเทศที่ยังดำรงอยู่ (Ongoing

Domestic and International Conflict) 2.ความปลอดภัยและความมั่นคงในสังคม (Societal Safety and Security) 3.การทหาร (Militarisation)

2.1.2 ดัชนีสันติภาพเชิงบวก (Positive Peace Index)

การวัดสันติภาพเชิงลบเน้นไปที่การวัดความรุนแรงที่เห็นได้ชัดเจนทางกายภาพ แต่ไม่ได้ลงลึกถึงความรุนแรงที่ซ่อนอยู่หรือเบื้องหลังสาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรงทางกายภาพ สถาบันเศรษฐศาสตร์และสันติภาพ จึงได้วัดระดับสันติภาพเชิงบวก Positive Peace Index โดยอธิบายถึงความรุนแรงทางโครงสร้างและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างอำนาจของสังคม ความเชื่อที่ส่งผลต่อการใช้หรือไม่ใช้ความรุนแรง สันติภาพเชิงบวกรวมสันติภาพในเชิงลบเข้าไปด้วย รวมถึงสิ่งที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า อีกทั้ง ทศนคติสถาบัน โครงสร้างซึ่งสร้างและทำให้สังคมมีสันติภาพที่ยั่งยืน โดยมีรายละเอียดคือ ได้มีการจัดทำตัวชี้วัดเป็น 8 ด้านหลัก แต่ละด้านมี 3 ตัวชี้วัด รวมเป็น 24 ตัวชี้วัด แต่ละตัวชี้วัดมีการให้คำอธิบายตัวชี้วัดและแหล่งข้อมูลอ้างอิงมาจากทั่วโลก (Institute for Economics and Peace, 2019, p11) ประกอบด้วย

1. การทำหน้าที่ของรัฐบาลที่ดี (Well-Functioning Government) ดำเนินการวัดจาก คุณภาพของการให้บริการสาธารณะ คุณภาพของการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เสรีภาพของพลเรือน
2. สภาพแวดล้อมทางธุรกิจดี (Sound Business Environment) ดำเนินการวัดจาก เสรีภาพของปัจเจกในการทำงาน ผลผลิตมวลรวมประชาชาติต่อหัวประชากร
3. การกระจายทรัพยากรที่เป็นธรรม (Equitable Distribution of Resource) ดำเนินการวัดจาก ดัชนีอายุคาดเฉลี่ย(อายุยืน) การเลื่อนชั้นทางสังคม (จากการศึกษาและการทำงาน) และอัตราของประชากรที่มีรายได้ดำรงชีพต่ำกว่า 2 ดอลลาร์ต่อวัน
4. การยอมรับในสิทธิของคนอื่น (Acceptance of the Rights of Others) ดำเนินการวัดจาก ความร่วมมือกันของกลุ่มอัตลักษณ์ต่าง ๆ ภายในสังคม เสรีภาพทางการเมือง และการไม่ได้รับประโยชน์ของผู้หญิงใน 3 ด้าน คือ อนามัยเจริญพันธุ์ การเสริมพลัง และตลาดแรงงาน
5. ความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนบ้าน (Good Relation with Neighbours) ดำเนินการวัดจาก จำนวนนักท่องเที่ยว ต่อจำนวนประชากรภายในประเทศ ทศนคติของสังคมต่อชาวต่างชาติว่ารู้สึกเป็นปฏิปักษ์หรือไม่
6. การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร (Free Flow of Information) ดำเนินการวัดจาก ระดับเสรีภาพของสื่อมวลชน ระดับความปลอดภัยของนักข่าวต่างชาติและจำนวนมือถือที่ลงทะเบียนต่อ 1,000 คน

7. ระดับของทุนทางมนุษย์ (High Levels of Human Capital) ดำเนินการวัดจาก เปอร์เซ็นต์ของประชากรในการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา เยาวชนอายุ 15-29 ปี ใน 5 ด้าน การศึกษา สุขภาพ การอยู่ดี มีงานทำ การมีส่วนร่วมของประชาชนและการมีส่วนร่วมทางการเมือง และดัชนีนวัตกรรมโลก

8. การคอร์รัปชันระดับต่ำ (Low Levels of Corruption) ดำเนินการวัดจาก มุมมองใน ด้านอำนาจรัฐที่กระทำต่อเอกชน ความแตกแยกของผู้นำและสถาบัน และคอร์รัปชันในภาคเอกชน

จากนิยามของสันติภาพเชิงลบและสันติภาพเชิงบวกในระดับโลกที่กล่าวมา ทำให้ได้ทราบ ว่าการศึกษาเรื่องสันติภาพ ควรศึกษามากกว่าประเด็นการไม่มีสงครามหรือปราศจากความกลัวต่อความรุนแรง เท่านั้น โดยควรศึกษาครอบคลุมถึงความหมาย ทัศนคติ สถาบัน โครงสร้างที่จะสร้างและดำรงไว้ซึ่งสันติสุขใน สังคม

จากข้อมูลสันติภาพในระดับโลกซึ่งเป็นการวัดเชิงปริมาณและมหภาค สามารถเชื่อมโยงมา สู่การวัดสันติสุขในระดับชุมชนเชิงคุณภาพและจุลภาค จากหนังสือ Reclaiming Everyday Peace : Local Voices in Measurement and Evaluation After War บทสรุปนี้ได้ข้อมูลมาจากการสำรวจ 2,038 ตัวอย่าง สัมภาษณ์ 100 กว่าคน ใน 4 ชุมชน ในประเทศอุกันดาและโคลัมเบีย ซึ่งเป็นชุมชนที่ได้รับผลกระทบจาก สงคราม นำไปสู่การสังหารและการสูญเสียชีวิต มีข้อค้นพบว่า การวัดสันติภาพในชุมชน มีจำนวนตัวชี้วัด สันติภาพเชิงบวกมากกว่าสันติภาพเชิงลบ ชุมชนให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดในด้านสังคม การพัฒนา สวัสดิการ ชุมชน การศึกษา สุขภาพ มากกว่าตัวชี้วัดด้านการลดความรุนแรงจากสงคราม ในงานศึกษานี้เห็นว่า การวัด ระดับสันติสุขไม่ใช่เรื่องง่าย ตัวชี้วัดสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามบริบท มีพลวัตและขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่ แตกต่าง ภาษา การศึกษา ประวัติศาสตร์ อีกทั้งการวัดเชิงปริมาณเกี่ยวกับความรู้ ความสัมพันธ์เป็นสิ่งที่ทำได้ ยาก การวัดสันติภาพในระดับโลกอาจทำโดยผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ แต่อาจขาดมิติของคนในชุมชน ที่จะ สามารถกำหนด สะท้อนตัวชี้วัดจากสถานการณ์ในชุมชนที่เกิดขึ้นได้ การอุดช่องว่างของการวัดสันติภาพสากล กับสันติภาพในชุมชนเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ โดยให้มีการวัดสันติภาพจากคนในชุมชน มิใช่เพียงใช้การวัด สันติภาพจากภายนอกหรือคนนอกเท่านั้น (Firchow, 2018, p 147-149)

2.1.3. องค์ความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับดัชนีสันติภาพของต่างประเทศ

องค์ความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับสันติภาพของต่างประเทศมีเป็นจำนวนมาก แต่ไม่ได้ใช้คำว่า **สันติภาพโดยตรง** งานแต่ละชิ้นได้จัดทำขึ้นมาไว้วัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงแนวคิดด้านต่าง ๆ ตาม วัตถุประสงค์เฉพาะของงาน เช่น การศึกษาแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน การสร้างคุณภาพสังคม สุขภาพของคน ในสังคม ความปรองดองของคนในชาติ รวมถึงความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ แนวคิดที่หลากหลายดังกล่าว

สามารถนำมาเชื่อมโยงอธิบายได้ว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับคำว่าสันติภาพ แต่มีความแตกต่างกันที่รายละเอียดบางด้านและวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจงของงาน ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป และด้วยข้อจำกัดของการศึกษาด้านสันติภาพเปรียบเทียบกับงานด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับสันติภาพ อาจทำให้บทความนี้ไม่สามารถศึกษางานที่เกี่ยวข้องได้ครอบคลุมทั้งหมด การนำเสนอจึงเป็นการยกตัวอย่างงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

2.1.3.1 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน Sustainable Development Goals (SDGs)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยองค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาขึ้นโดยอาศัยกรอบความคิดที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) ของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกัน เรียกว่าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ซึ่งจะใช้เป็นทิศทางการพัฒนาตั้งแต่เดือนกันยายน ปี 2558 ถึงเดือนสิงหาคม 2573 ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี โดยประกอบไปด้วย 17 เป้าหมาย กล่าวอย่างเจาะจงถึงเป้าหมายที่ 16 เป็นการส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ มีเป้าประสงค์ที่ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ อาทิ 16.1 การลดความรุนแรงทุกรูปแบบ 16.2 ยุติการข่มเหง หาประโยชน์ และความรุนแรงทุกรูปแบบที่มีต่อเด็ก 16.3 นิติธรรมและการเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเท่าเทียม 16.4 ลดการลักลอบค้าอาวุธ ปกเงิน และต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรม 16.5 ลดการทุจริตคอร์รัปชัน 16.6 พัฒนาสถาบันที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส 16.7 มีความรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 16.8 เพิ่มการมีส่วนร่วมของประเทศกำลังพัฒนาในองค์กรโลกบาล 16.9 เอกลักษณ์ทางกฎหมายสำหรับทุกคน 16.10 และการเข้าถึงข้อมูลและการปกป้องเสรีภาพขั้นพื้นฐาน แต่ละเป้าประสงค์จะมีตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมในการตอบโจทย์แต่ละเป้าประสงค์ เช่น จำนวนเหยื่อจากการถูกฆาตกรรมโดยเจตนาต่อประชากร 100,000 คน จำนวนของเหยื่อการค้ามนุษย์ต่อ 100,000 ผู้ถูกกักขังที่ไม่ถูกพิพากษาลงโทษ ในสัดส่วนของประชากรในเรือนจำ สัดส่วนของบุคคลผู้ซึ่งอย่างน้อยติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐและจ่ายสินบน หรือถูกเรียกรับสินบนโดยเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้น

2.1.3.2 คุณภาพสังคม (Social Quality)

แนวคิดคุณภาพสังคมเป็นการเน้นที่ภาพรวม ครอบคลุมทั้งสิ่งที่ เป็น รูปธรรมและนามธรรม โดย Beck และคณะ ได้แยกมิติของคุณภาพสังคมซึ่งมีลักษณะ เชื่อมโยงกันเป็น 4 มิติ ได้แก่ ความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ (Socio-Economic Security) ความสมานฉันท์ทางสังคม (Social Cohesion) การยอมรับเป็นสมาชิกของสังคม (Social Inclusion) และการเสริมสร้างพลังทางสังคมให้แก่ประชาชน (Social Empowerment) หากกล่าวอย่างเจาะจงถึงมิติ ความสมานฉันท์ทางสังคม เกี่ยวข้องกับกระบวนการ

สร้าง ความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือทางสังคม หรือโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม เกิดความไว้วางใจขึ้นในสังคม ทั้งนี้ ระดับ ของความสมานฉันท์ที่ยอมรับได้จะต้องเป็นระดับที่คนทุก ๆ คนในสังคมสามารถที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และในทางตรงข้ามความรุนแรงทางสังคมจะแสดงออกในลักษณะ ของการแบ่งแยกระหว่างภูมิภาค เกิดความรู้สึกล้นเอ่อใจของชนกลุ่มน้อย เนื่องจากไม่ได้รับการเคารพในอัตลักษณ์ การไม่เท่าเทียมกันในโอกาสที่จะเข้าถึงทรัพยากรและการบริการที่รัฐจัดให้ รวมถึงความไม่เท่าเทียมกันของส่วนแบ่งทางเศรษฐกิจ (Vajirakachorn, 2010, pp. 15-44)

2.1.3.3 ดัชนีความสุขมวลรวมประชาชาติ (Gross National Happiness: GNH)

แนวความคิดวัดความสุขมวลรวมประชาชาติ หรือวัดจีเอ็นเอชนั้น ริเริ่มโดยสมเด็จพระราชาธิบดีจิกมี ซิงเย วังชุก รัชกาลที่ 4 แห่งราชอาณาจักรภูฏาน เมื่อ พ.ศ. 2515 ความสุขมวลรวมประชาชาติ หรือจีเอ็นเอช ของประเทศภูฏาน ความสุขตามนิยามประเทศภูฏาน อ้างอิงจากแบบสำรวจความคิดเห็นจีเอ็นเอชปี พ.ศ. 2557 ความสุขจะมีทั้งหมด 9 ด้านประกอบด้วย สุขภาพใจ (Psychological wellbeing) สุขภาพ (Health) การใช้เวลา (Time use) การศึกษา (Education) ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความสามารถในการรับมือการเปลี่ยนแปลง (Cultural Diversity and Resilience) ธรรมภิบาล (Good Governance) สุขภาพชุมชน (Community Vitality) ความหลากหลายทางนิเวศและความสามารถในการรับมือการเปลี่ยนแปลง (Ecological Diversity and Resilience) มาตรฐานการดำรงชีพ (Living Standard) โดยทั้ง 9 ด้านนี้จะมีตัวชี้วัด 33 ตัวชี้วัด ซึ่งจะคำนวณจากแบบสอบถาม 148 คำถาม (Ingkasit, 2019) การวัดความสุขมวลรวมประชาชาติ เป็นการเน้นวัดความสุขของประชาชน โดยไม่ได้เน้นไปที่วัดผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross Domestic Products: GDP) ที่เน้นวัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

2.1.3.4 ดัชนีความปรองดอง (Reconciliation) ของแอฟริกาใต้ SARB

รายงานสำรวจอุณหภูมิวัดความปรองดองของแอฟริกาใต้ (SA Reconciliation Barometer Survey) ซึ่งจัดทำโดย Institute for Justice and Reconciliation (IJR) โดยวัดทัศนคติของประชาชนในแอฟริกาใต้ตั้งแต่ปีค.ศ. 1994 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ได้ให้ความหมายของการสร้างความปรองดอง มีการให้คำนิยามที่แตกต่างหลากหลาย เป็นได้ทั้งเป้าหมาย (Goal) และกระบวนการ (Process) เป้าหมายจะเกี่ยวข้องกับอนาคตที่พึงประสงค์ เป็นสิ่งที่อยากให้เกิดขึ้นในสังคม สำหรับกระบวนการ จะเกี่ยวข้องกับภายหลังจากความรุนแรงเกิดขึ้นแล้วจะมีกระบวนการอย่างไรในการจัดการกับปัญหาที่ผ่านมา การวัดการสร้างปรองดองของแอฟริกาใต้ พิจารณาจากสมมติฐานและตัวชี้วัดในช่วงเริ่มต้น สรุปได้คือ

1. ความมั่นคงของมนุษย์: ถ้าพลเมืองไม่ถูกข่มขู่ พวกเขาจะปรองดองกับคนอื่นและ

สังคมได้

2. วัฒนธรรมทางการเมือง: ถ้าพลเมืองเห็นว่าสถาบัน ผู้นำและวัฒนธรรมของระบบใหม่มีความชอบธรรม ความปรองดองจะมีความก้าวหน้า

3. ความสัมพันธ์ทางการเมืองแบบข้ามกลุ่ม: ถ้าพลเมืองสามารถจัดตั้งหรือทำงานการเมืองแบบเน้นความสัมพันธ์ที่ข้ามกลุ่มมีความหลากหลาย ความปรองดองจะมีความก้าวหน้า

4. การเผชิญหน้าทางประวัติศาสตร์: ถ้าพลเมืองสามารถเผชิญหน้ากับประเด็นหรือความจริงในอดีต น่าจะเคลื่อนไปสู่อนาคตได้

5. ความสัมพันธ์ทางเชื้อชาติ: ถ้าพลเมืองที่มีเชื้อชาติแตกต่างสามารถมีมุมมองด้านลบต่อกันน้อยลง ความปรองดองจะมีความก้าวหน้า

6. การสานเสวนา: ถ้าพลเมืองตกลงที่จะสานเสวนากันอย่างลึกซึ้ง ความปรองดองจะมีความก้าวหน้า

ต่อมา มีการปรับปรุงสมมติฐานและตัวชี้วัดอุณหภูมิด้านการสร้างความปรองดอง คือ

1. ความสัมพันธ์ทางอำนาจ คือความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างกลุ่มทางสังคม

2. วัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตย พลเมืองรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของประเทศตน เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3. มรดกของการเหยียดผิว เกิดการยอมรับการกระทำรุนแรงจากระบบเหยียดผิว และสนับสนุนกระบวนการลดการเหยียดผิว

4. ความปรองดองระหว่างเชื้อชาติ เกิดจากความเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมระหว่างเชื้อชาติที่แตกต่าง

5. การปรับปรุงในการปรองดอง ปรองดองต้องเข้าไปในวิถีชีวิต

6. การเปลี่ยนแปลงการรับรู้ มุมมองเชิงบวกที่เปลี่ยนแปลงไปในอดีตและปัจจุบันในด้านความปรองดอง (IJR, 2019, p. 77)

2.1.3.5 ดัชนีชี้วัดความเจริญรุ่งเรือง (Legatum Prosperity Index)-LPI

สถาบัน Legatum เป็นองค์กรการกุศลทางการศึกษาที่มุ่งเน้นส่งเสริมความเจริญรุ่งเรือง (Prosperity) ผ่านการดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งหรือฟื้นฟูระบบทุนนิยมและประชาธิปไตย ถูกก่อตั้ง ขึ้นในปี ค.ศ. 2007 ปัจจุบันมีนายอลัน แม็คคอกมิกส์ (Alan McCormick) เป็นประธาน

โดยมีสำนักงานตั้งอยู่ที่กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ และมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่เมืองดูไบ ประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ สถาบัน Legatum ได้จัดทำดัชนีความเจริญรุ่งเรือง (Legatum Prosperity Index: LPI) ขึ้นเป็นประจำทุกปีเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการชี้วัดความเจริญรุ่งเรืองของ 167 ประเทศ ทั่วโลก โดยคิดเป็น 99.4% ของประชากรในโลก ตัวชี้วัดหลักประกอบด้วย (The Legatum Institute Foundation, 2019)

1. ความมั่นคงและปลอดภัย (The Safety and Security)
2. เสรีภาพส่วนบุคคล (The Personal Freedom)
3. การปกครอง (The Governance)
4. ทุนทางสังคม (The Social Capital)
5. การลงทุนในสภาพแวดล้อม (The Investment Environment)
6. เงื่อนไขทางธุรกิจของผู้ประกอบการ (The Enterprise Conditions)
7. การเข้าถึงการตลาดและโครงสร้างพื้นฐาน (The Enterprise Conditions)
8. คุณภาพเศรษฐกิจ (The economic quality)
9. สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย (The Living Conditions)
10. สุขภาพ (Health)
11. การศึกษา (Education)
12. ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม (The Natural Environment)

กล่าวโดยสรุป การศึกษาและวัดระดับสันติภาพเป็นการบูรณาการ ศึกษาสหวิทยาการต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจสันติภาพได้อย่างชัดเจน จากวรรณกรรมต่างประเทศที่ได้ศึกษามาเบื้องต้น พอจะเห็นลักษณะร่วมได้ว่า การศึกษาเรื่องสันติภาพควรศึกษาถึง ความรุนแรงทางกายภาพ การปราศจากความกลัวต่อความรุนแรง และควรศึกษาครอบคลุมถึง ทัศนคติ สถาบัน โครงสร้างที่จะสร้างและดำรงไว้ซึ่งสันติสุขในสังคม ซึ่งหมายรวมถึงจิตใจด้วย การศึกษาเรื่องจิตใจในด้านของความสุขจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรให้ความสำคัญ จากการประมวลเอกสารที่กล่าวมาผู้เขียนจึงได้สรุปองค์ประกอบของสันติภาพที่สำรวจพบ ประกอบด้วย

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบวรรณกรรมและดัชนีเกี่ยวกับสันติภาพของต่างประเทศ

องค์ประกอบหลัก/ตัวชี้หลักด้านสันติภาพ	GPI	PPI	SDG 16	SQ	GNH	SARB	LPI
P1.ความขัดแย้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ	X		X				
2.ความปลอดภัยและความมั่นคงในสังคม	X		X				X
P3.การทหาร	X						
P4.รัฐบาลที่ทำหน้าที่ดี/การจำกัดอำนาจรัฐบาล/ความชอบธรรมของผู้นำ/นิติธรรม		X			X	X	
P5.สภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่ดี		X					X
P6.การกระจายทรัพยากร (ความเป็นธรรมในสังคม)		X		X		X	
P7.การยอมรับในสิทธิของคนอื่น/การรับรองสิทธิขั้นพื้นฐาน		X	X	X			X
P8.ความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนบ้าน/การทำงานร่วมกับคนที่แตกต่าง (หลากหลาย)/การพูดคุยกับคนที่แตกต่าง	X	X		X		X	
P9.การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร (สื่อ)		X	X				
P10.ระดับทุนทางมนุษย์		X	X		X		X
P11.การคอร์รัปชัน		X	X				
P12.กระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ			X				
P13.ความสุข					X		
P.14 เครือข่ายความร่วมมือทางสังคม				X			
P.15 ความโปร่งใส						X	

2.2 องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับดัชนีสันติภาพในประเทศไทย

องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับดัชนีสันติภาพในประเทศไทย มีทั้งองค์ความรู้ที่ได้มีการศึกษาไว้โดยตรงตามกรอบแนวคิดของดัชนีสันติภาพโลกและองค์ความรู้ด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 ดัชนีและตัวชี้วัดและองค์ความรู้ด้านสันติภาพ

องค์ความรู้ด้านสันติภาพที่มีการจัดทำตามกรอบแนวคิดของดัชนีสันติภาพโลกโดยตรง มีการดำเนินการโดยสถาบันพระปกเกล้า การจัดทำและวัดระดับดัชนีสันติภาพหรือสันติสุขในประเทศไทย การกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์การให้คะแนน ผสมผสานจากแนวคิดทั้งสันติภาพเชิงลบและสันติภาพเชิงบวก โดยมีการแบ่งตัวชี้วัดออกเป็น 4 ด้านหลัก ประกอบด้วย 1) การไม่มีความรุนแรงทางกายภาพ 2) ความมั่นคงและปลอดภัยในสังคม 3) การยอมรับความหลากหลาย/การไม่เลือกปฏิบัติ/การเคารพสิทธิมนุษยชน 4) มีความ

เหลื่อมล้ำในสังคมน้อยและมีการกระจายทรัพยากรที่เป็นธรรม และมีตัวชี้วัดย่อย 23 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่นำมาใช้ มีทั้งข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจทั่วประเทศ การเก็บข้อมูลมีทั้งระดับประเทศและระดับจังหวัด จากผลการศึกษาพบว่า ระดับดัชนีสันติภาพของประเทศไทยสำหรับปี พ.ศ. 2560 มีค่าเท่ากับ 3.23 คะแนน ถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนของคะแนนดัชนีย่อยทั้ง 4 ด้าน ด้านที่มีค่าคะแนนสันติภาพต่ำสุดคือ ความเหลื่อมล้ำในสังคมน้อยและมีการกระจายทรัพยากรที่เป็นธรรม (2.75 คะแนน) ส่วนด้านที่ได้คะแนนมากที่สุด คือ การไม่มีความรุนแรงทางกายภาพ ได้คะแนน (3.60 คะแนน) และกำลังจะมีการจัดเก็บข้อมูลในระยะที่ 2 ต่อไป (Pratheuangrattana & Lounkaew, 2019) อย่างไรก็ตามดัชนีและตัวชี้วัดดังกล่าวดำเนินการวัดระดับในระดับประเทศและจังหวัด ไม่ได้จัดเก็บและวัดระดับในระดับย่อยถึงระดับชุมชน

2.2.2 Peace Survey/Poll

องค์ความรู้ด้านสันติภาพในระดับชุมชน มีการศึกษาไว้หลายเรื่อง กล่าวอย่างเจาะจงถึงการสำรวจความคิดเห็นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำโดยเครือข่าย 21 องค์กรทั้งในและนอกพื้นที่ สนับสนุนงบประมาณโดย สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า เป็นงานที่จะสามารถถอดองค์ความรู้นำมาเป็นตัวชี้วัดในการวัดสันติภาพได้ในบริบทที่มีความขัดแย้งรุนแรงหรือการสู้รบ ซึ่งไม่ใช่สถานการณ์ปกติทั่วไป งานดังกล่าวได้ ดำเนินการมาเป็นครั้งที่ 5 เครือข่ายใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ แบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 ทักษะคิดต่อปัญหาและสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ส่วนที่ 3 ทักษะคิดต่อกระบวนการสันติภาพ/สันติสุข ส่วนที่ 4 ทักษะคิดต่อสิ่งที่ควรดำเนินการเพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่สันติภาพ/สันติสุข การสำรวจความคิดเห็นครั้งที่ 5 จำนวน 1,637 ตัวอย่าง โดยส่วนใหญ่รู้สึกมีความหวังและพร้อมหนุนการพูดคุยสันติภาพ แต่ยังคงมองว่าการพูดคุยมีความก้าวหน้าน้อยและเห็นว่าสถานการณ์ในพื้นที่ยังเหมือนเดิมแม้ว่าสถิติการเกิดเหตุรุนแรงจะมีแนวโน้มลดลง (King Prajadhipok's Institute, 2020)

2.2.3 องค์ความรู้จากการศึกษาเปรียบเทียบในระดับชุมชน

2.2.3.1 องค์ความรู้ด้านสันติภาพในระดับชุมชนพิจารณาได้จาก รายงานการถอดบทเรียนสันติภาพในชุมชน โดยนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูงการเสริมสร้างสังคมสันติสุข รุ่นที่ 4 ได้ศึกษารูปแบบสันติภาพ (Peace model) ในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยกำหนดพื้นที่ชุมชนที่มีความแตกต่างแต่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ได้แก่ พื้นที่ชุมชนกุฎีจีน เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ชุมชนคลองตะเคียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและชุมชนเทศบาลตำบลกำแพง อำเภอละงู จังหวัดสตูล สรุปข้อค้นพบคือ ปัจจัยที่ทำให้

เกิดสันติภาพในชุมชนที่แตกต่างในพื้นที่ตัวอย่าง 3 พื้นที่ คือ พื้นที่ชุมชนกุฎีจีน เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ชุมชนคลองตะเคียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและชุมชนเทศบาลตำบลกำแพง อำเภอละงู จังหวัดสตูล พบว่า ปัจจัยที่บ่งชี้ถึงสำคัญ 13 ประการที่นำไปสู่ความสำเร็จในการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ คือ ประวัติศาสตร์ชุมชน ชาติพันธุ์ พหุลักษณะ พหุวัฒนธรรม อาชีพชุมชน ข้อกำหนดของชุมชน การสื่อสาร การเจรจา ศาสนา โครงสร้างทางสังคม เจตคติ ผู้นำและการใช้ทรัพยากร (King Prajadhipok's Institute, 2012, Online)

2.2.3.2 ขั้นตอน วัฒนธรรมประดิษฐ์ ได้นำเสนอแนวทางการสร้างสันติภาพและพัฒนาชุมชน สันติสุขในพุทธศตวรรษที่ 26 โดยศึกษาถอดบทเรียนการจัดการความขัดแย้งของชุมชนต้นแบบ 3 แห่ง ได้แก่ ชุมชนแพรกหนามแดง ชุมชนหมู่บ้านท่าคอยนาง ชุมชนย่านกุฎีจีน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แบบ ภาคนาม เครื่องมือวิจัยที่ใช้คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 30 คน และการสังเกตการณ์ อย่าง ไม่มีส่วนร่วม การศึกษาถอดบทเรียนจากชุมชนทั้ง 3 ทำให้ได้องค์ความรู้ 5 มิติสำคัญในกระบวนการสันติภาพ และสันติสุขในชุมชน ได้แก่ 1. มิติด้านกายภาพ ได้แก่ การมีเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้บนวิถีความ พอเพียงเป็นต้น 2. มิติด้านสังคม ได้แก่ การอยู่ร่วมกับผู้อื่น กล่าวคือ การมีความรักความสามัคคีและความ โปร่งดองในชุมชน 3. มิติด้านจิตใจ ได้แก่ การมีธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน 4. มิติด้าน ปัญญา เป็นการสะท้อนถึงปัญญาของชุมชนในการแก้ปัญหาด้วยปัญญา การรู้เท่าทันโลกและการปรับตัวให้เข้า กับการเปลี่ยนแปลงโดยยังคงรักษาวินัยชุมชนไว้ได้ 5. มิติด้านผู้นำ ผู้นำทั้งด้านผู้นำศาสนาและผู้นำ ชุมชน หรือ ผู้นำทางจิตวิญญาณ สามารถนำพาชุมชนก้าวผ่านความขัดแย้ง และสร้างสันติสุขให้กับชุมชน จาก 5 มิติที่ สำคัญดังกล่าว ควรใช้หลักการ สำคัญ คือ การใช้พลัง อ่อนนุ่มที่มาจาก 2 ตัวประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) ธรรมะ D = Dharma คือ ความเชื่อความศรัทธาในศาสนาเป็นรากฐาน นำพาให้เข้าถึงสันติสุข 2) อุดมการณ์และ ความเชื่อมั่นในกระบวนการสันติวิธี P = Peaceful means ทั้งสองหลักการนี้เป็น เบ้าหลอมของตัวบุคคล ที่ เป็นแกนกลางของการพัฒนาชุมชนสันติสุข ได้แก่ ผู้นำ สมาชิกชุมชนและเครือข่ายเพื่อทำให้เกิดการพัฒนา ทางกายภาพ คุณธรรมของการอยู่ร่วมกันในสังคม (Wattanapradith, 2017) งานวิจัยถอดบทเรียนการ จัดการความขัดแย้งของชุมชนต้นแบบ 3 แห่ง ดังกล่าวได้พัฒนามาจากงานของ รศ.ดร.พระมหาหรรษา ธรรม หาโส ที่เน้น ความซื่อสัตย์สุจริตให้เกิดขึ้นในระดับหมู่บ้าน หรือ “หมู่บ้านซื่อสะอาด” “ความสะอาดในสังคม และประเทศชาติ เริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ ในชุมชน โดยการพัฒนาจากกลุ่มคนต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ทั้งใน มิติของกาย พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ให้ตระหนักรู้ถึงคุณค่าและ ความสำคัญของความซื่อสัตย์สุจริต (Integrity)” ความซื่อสัตย์สุจริตนั้น เป็นความซื่อสัตย์สุจริตที่สะท้อนผ่านทั้ง 4 มิติ คือ (1) กายซื่อสัตย์สุจริต (เพื่อความอยู่รอดทางกายภาพ) (2) พฤติกรรมซื่อสัตย์สุจริต (ตามหลักศีล 5) (3) จิตใจซื่อสัตย์สุจริต (ละอายต่อ การทำชั่ว และเกรงกลัวต่อการทุจริต) และ (4) ปัญญาซื่อสัตย์สุจริต (ใช้ปัญญาเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน) ตัว

แปรสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาตามรูปแบบนี้ คือการใช้พลังของ “บวร” คือ บ้าน วัด และโรงเรียน (Dhammahaso, 2015)

การขับเคลื่อนงานด้านสันติสุขให้เกิดขึ้นในระดับชุมชน มีการสร้างแรงบันดาลใจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ด้วยการให้รางวัลยกย่องอปท.ที่ส่งเสริมงานด้านสมานฉันท์และสันติสุข จัดทำโดยสถาบันพระปกเกล้า ในรูปแบบของรางวัลพระปกเกล้า เป็นรางวัลที่มอบให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีความมุ่งหมาย ให้ท้องถิ่นที่สมัครเข้าร่วมการพิจารณา ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการบริหารจัดการและการดำเนินงานในท้องถิ่น ที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และมุ่งแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น ทั้งนี้ รางวัลพระปกเกล้า ได้แบ่งเป็น 3 ประเภทรางวัล ในที่นี้จะกล่าวอย่างเจาะจงถึง รางวัลด้านการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ แบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 - ในกรณี ไม่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นในท้องถิ่น แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญในประเด็นดังกล่าวอย่างต่อเนื่องและมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นมาตรการป้องกันความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในท้องถิ่น สถาบันฯ จะพิจารณาท้องถิ่นในลักษณะที่เรียกว่า “การเสริมสร้างความสามัคคี สันติสุข และความสมานฉันท์” รูปแบบที่ 2 - ในกรณี มีความขัดแย้งเกิดขึ้นในท้องถิ่นหรือความขัดแย้งได้รับการแก้ไขไปแล้ว สถาบันฯ จะพิจารณาท้องถิ่นในลักษณะที่เรียกว่า “การจัดการความขัดแย้ง” จากการนิยาม 2 รูปแบบดังกล่าว สรุปได้ว่าการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ ทำได้ทั้งในเชิงป้องกันความขัดแย้งและแก้ไข/จัดการความขัดแย้งเมื่อเกิดขึ้นแล้ว (King Prajadhipok’s Institute, 2019)

2.2.4 ดัชนีและตัวชี้วัด รวมถึงองค์ความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับดัชนีสันติภาพ

การศึกษาชุมชนในบทความนี้หมายรวมถึงชุมชนที่เป็นประชาธิปไตย ประชาธิปไตยชุมชน เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมที่ริเริ่มโดยชุมชนแล้วถึงภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วม เรียกว่า การมีส่วนร่วมของรัฐ(กับประชาชน) ไม่ใช่การมีส่วนร่วมของประชาชน (กับรัฐ) กระบวนการดังกล่าวเน้นการมีส่วนร่วมที่ภาครัฐมาเข้าร่วมในฐานะหุ้นส่วนหรือภาคีพันธมิตร มิใช่ในฐานะหน่วยงานที่มารับข้อเสนอเท่านั้น หากแต่เป็นหน่วยงานภาครัฐที่มาร่วมกับประชาชนตามหลักการมีส่วนร่วมที่มีความหมาย (Somphong, 2012)

สันติสุขมีความเกี่ยวข้องกับความเป็นธรรมอย่างมาก ความรู้สึกที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการปกครอง การกดขี่นำมาสู่การใช้ความรุนแรงทางการเมืองในหลายประเทศ อย่างไรก็ตามความเป็นธรรมมีหลากหลายมิติ พิจารณาจากงานวิจัย “ดัชนีความเป็นธรรมในสังคม” ได้จัดทำขึ้นตั้งแต่ปี 2559 ต่อเนื่องปี 2562 เริ่มต้นจากการสำรวจ 4 ด้าน คือ ความเสมอภาคทางสังคมวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมและสิทธิทางการเมือง เศรษฐกิจและการกระจายทรัพยากร กระบวนการยุติธรรม ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การจัดทำดัชนีการรับรู้ อารมณ์

ความรู้สึก สิ่งที่ถูกกระทำ แต่ต่อมาเมื่อปี 2562 เพื่อให้ได้ผลวิจัยเชิงประจักษ์ได้ขยายการสำรวจเพิ่มอีก 6 ด้าน รวมเป็น 10 ด้าน ได้แก่ การศึกษา เพศ ชุมชน สิ่งแวดล้อม สุขภาพ บริการสาธารณะและสาธารณูปโภค โดย สุ่มตัวอย่างใน 5 ภูมิภาค ภูมิภาคละ 5 จังหวัด แต่ละจังหวัดมี 2 อำเภอ แบ่งเป็นอำเภอเมืองและอำเภอที่ห่าง ออกไป อำเภอละ 2 ตำบล สุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 8,116 ตัวอย่าง ซึ่งเก็บข้อมูลเป็นเวลาเดียวกันอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) จนได้ค่าดัชนีออกมา (Sindecharak, 2019)

สันติสุขจะเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน จำเป็นที่มนุษย์จะต้องมีความมั่นคงในชีวิต จะต้องได้รับ หลักประกันด้านสิทธิ ความปลอดภัย การสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ตลอดจนสามารถดำรงชีวิตใน สังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี และได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ กระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จัดทำ “รายงานความมั่นคงของมนุษย์ประเทศไทย ปี พ.ศ. 2559” ขึ้น ภายใต้กรอบมาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ 12 มิติ 37 ตัวชี้วัด เพื่อประเมิน สถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ในภาพรวมระดับประเทศ ภาค และจังหวัด สำหรับเป็นเครื่องมือสำคัญใน การติดตาม และประเมินผลการพัฒนาด้านต่าง ๆ ในภาพรวมของประเทศไทย เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการ พัฒนาสังคม และสร้างความมั่นคงของมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยมิติต่อไปนี้ 1. ที่อยู่อาศัย 2. สุขภาพ 3. อาหาร 4. การศึกษา 5. การมีงานทำ และรายได้ 6. ครอบครัว 7. ชุมชนและการสนับสนุนทางสังคม 8. ศาสนาและวัฒนธรรม 9. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 10. สิทธิและความเป็นธรรม 11. การเมือง 12. สิ่งแวดล้อม ทรัพยากร/พลังงาน (Ministry of Social Development and Human Security, 2018)

ความอยู่เย็นเป็นสุขมีหลายมิติทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม สอดคล้องกับ นิยามความหมายของแนวคิดสันติภาพของต่างประเทศ ความอยู่เย็นเป็นสุขมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง โครงการปรับปรุงดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย จัดทำโดยมูลนิธิธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อม เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) นิยามความ อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ที่ปรับปรุงใหม่ คือสถานะที่คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพทั้งในด้านจิต กาย ปัญญา เป็นผลที่เกิดจากความเชื่อมโยงระหว่างสมาชิกในครอบครัว ชุมชน ระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นองค์รวม โดยมีความสัมพันธ์กันบนพื้นฐานของหลักนิติธรรม หลักธรรมาภิ บาล นำไปสู่การพัฒนาและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและยั่งยืน ตัวชี้วัดอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทย ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่ 1.การมีสุขภาวะที่ดี 2.เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม 3.สิ่งแวดล้อมและ ระบบนิเวศที่สมดุล 4.สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล 5.การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ ทางสังคม (Good Governance for Social Development and the Environment Institute, 2017, pp. 5,12,5,184)

3. การสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อพัฒนาดัชนีชุมชนสันติสุขสำหรับสังคมไทย

การวัดระดับชุมชนสันติสุขมีความสลับซับซ้อน ตามแนวคิดสันติภาพเชิงลบและเชิงบวก ประกอบกับแนวคิดความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงทางโครงสร้างและความรุนแรงทางวัฒนธรรม เมื่อนำมาผสมผสานกัน สันติภาพเชิงลบจะสอดคล้องกับการไม่มีความรุนแรงทางตรง สันติภาพเชิงบวกจะสอดคล้องกับสถานะที่ไม่มีความรุนแรงทางโครงสร้างและความรุนแรงทางวัฒนธรรม ถ้าหากขาดสิ่งเหล่านี้จะนำมาซึ่งความรุนแรงทางกายภาพได้ง่ายขึ้น และจากกรอบความคิดด้านสันติสุขของสากลทั้งเชิงมหภาคและจุลภาค เชิงปริมาณและคุณภาพ องค์ประกอบหรือลักษณะของการวัดดัชนีชุมชนสันติสุขอย่างน้อยควรประกอบด้วย

P1. ความมั่นคงและปลอดภัยในสังคม กล่าวคือ ไม่มีการใช้ความรุนแรงทางกายภาพ มีความปลอดภัยในสังคมโดยประชาชนไม่มีความหวาดกลัวในการอาศัยอยู่ในชุมชน ไม่มีอาชญากรรมเกิดขึ้น องค์ประกอบนี้เห็นได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตามการพิจารณาความรุนแรงทางกายภาพเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ จำเป็นต้องเข้าใจสิ่งที่ทำให้เกิดความรุนแรงดังกล่าว ซึ่งสามารถอธิบายได้ตั้งแต่องค์ประกอบที่ P2-P11 ถ้าหากองค์ประกอบดังกล่าวดีหรือเป็นด้านบวกความรุนแรงก็จะเกิดน้อยลง (ความรุนแรงทางตรง)

P2. รัฐ/ผู้นำที่ทำหน้าที่อย่างมีธรรมาภิบาล กล่าวคือมี การจำกัดอำนาจของผู้นำด้วยการตรวจสอบ/ความชอบธรรมของผู้นำตามกรอบของกฎหมาย /นิติธรรม ศึกษาการทำหน้าที่ของรัฐว่ามีนิติธรรมหรือไม่ (ความรุนแรงทางโครงสร้าง)

P3. สภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่ดี กล่าวคือ มีสภาพแวดล้อมในการเอื้ออำนวยให้ทำธุรกิจ เศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง คนในชุมชนมีงานทำ (ความรุนแรงทางโครงสร้าง)

P4. มีการกระจายทรัพยากรที่เป็นธรรม (ความเป็นธรรมในสังคม) กล่าวคือ ศึกษาความเหลื่อมล้ำในด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงความยากจน (ความรุนแรงทางโครงสร้าง)

P5. การพัฒนาทุนทางมนุษย์ กล่าวคือ ศึกษาการพัฒนาคนในด้านการศึกษา สุขภาพ การมีชีวิตที่ยืนยาวอย่างมีคุณภาพ (ความรุนแรงทางโครงสร้าง)

P6. กระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ ศึกษากระบวนการยุติธรรมที่เข้าถึงง่าย มีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน มีกลไกที่อำนวยให้ประชาชนได้รับความยุติธรรม (ความรุนแรงทางโครงสร้าง)

P7. เครือข่ายความร่วมมือทางสังคม กล่าวคือ ศึกษาการรวมกลุ่ม การทำงานเป็นเครือข่าย มีความร่วมมือในกิจกรรมของชุมชน การมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับประชาชน การมีส่วนร่วมในชุมชน การทำเพื่อส่วนรวม (ความรุนแรงทางโครงสร้าง)

P8. การสร้างความปรองดอง กล่าวคือ ศึกษาการเรียนรู้ การอยู่ร่วมกันภายหลังเกิดความรุนแรง มีกระบวนการสร้างความปรองดองอย่างไร มีกลไกในการแก้ความขัดแย้งอย่างไร (ความรุนแรงทางโครงสร้าง)

P9. การไม่มีคอร์รัปชัน กล่าวคือ ศึกษาการคอร์รัปชันในภาครัฐและเอกชน มีความสะอาดทางกาย
พฤติกรรม จิต ปัญญา (ความรุนแรงทางวัฒนธรรม)

P10. การยอมรับในสิทธิของคนอื่น/การรับรองสิทธิขั้นพื้นฐาน กล่าวคือ ศึกษาเสรีภาพของ
ประชาชน รวมถึงเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง และการอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ การเรียนรู้ เคารพ
วัฒนธรรมของคนที่แตกต่างกัน ปราศจากอคติต่อคนที่แตกต่างกัน (ไม่ดูถูก) ความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนบ้าน
การทำงานร่วมกับคนที่แตกต่างกัน(หลากหลาย)/การพูดคุยกับคนที่แตกต่างกัน (ความรุนแรงทางวัฒนธรรม)

P11. ความสุข ศึกษาความสุขทั้งทางใจและทางกาย รวมถึงสุขภาพชุมชน การมีธรรมะเป็นเครื่องยึด
เหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน (ความรุนแรงทางวัฒนธรรม)

อย่างไรก็ตาม ตัวชี้วัดชุมชนสันติสุขสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามบริบท มีพลวัตและขึ้นอยู่กับ
สถานการณ์ที่แตกต่าง ภาษา การศึกษา ประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน การวัดสันติภาพในระดับ
โลกทำโดยผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ นักสถิติ เก็บข้อมูลในเชิงตัวเลข โดยใช้ตัวชี้วัดที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน แต่
การวัดสันติสุขในระดับชุมชน จำเป็นต้องเข้าใจบริบท เศรษฐกิจ สังคม การเมืองของพื้นที่นั้น ๆ คนที่ให้
คำตอบถึงการวัดชุมชนสันติสุขที่เหมาะสม จำเป็นต้องมีคนในชุมชน ที่จะสามารถกำหนด สะท้อนตัวชี้วัดจาก
สถานการณ์ในชุมชนที่เกิดขึ้นได้ ตัวชี้วัด 11 ด้านที่กล่าวมาจึงเป็นเพียงตุ๊กตาหรือแนวทางที่จำเป็นต้องนำมา
ผสมผสานกับตัวชี้วัดหรือคำตอบจากแต่ละชุมชน

4. บทสรุป

สันติภาพคืออะไร จากนิยามของสันติภาพเชิงลบและสันติภาพเชิงบวกในระดับโลกที่กล่าวมา ทำให้
ได้ทราบว่าการศึกษาเรื่องสันติภาพ ควรศึกษามากกว่าประเด็นการไม่มีสงครามหรือปราศจากความกลัวต่อ
ความรุนแรงเท่านั้น โดยควรศึกษาครอบคลุมถึงความหมาย ทศนครี สถาบัน โครงสร้างที่จะสร้างและดำรงไว้
ซึ่งสันติสุขในสังคม องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับดัชนีสันติภาพมีทั้งระดับโลกและระดับชุมชน จากข้อมูลสันติภาพ
ในระดับโลกจะเป็นการวัดเชิงปริมาณและมหภาค มีตัวชี้วัด มีการให้คะแนนอย่างชัดเจนโดยอ้างอิงข้อมูลจาก
หน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นบุคคลภายนอก โดยใช้สถิติและตัวเลขอย่างเป็นระบบเพื่อ
เปรียบเทียบคะแนนและจัดอันดับของแต่ละประเทศ ในขณะที่ การวัดสันติสุขในระดับชุมชน เน้นข้อมูลเชิง
คุณภาพและจุลภาค ตัวชี้วัดสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามบริบท มีพลวัตและขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่แตกต่าง
ภาษา การศึกษา ประวัติศาสตร์ โดยมีบุคคลภายในเป็นผู้ร่วมให้ข้อมูลและประเมินสถานการณ์ในชุมชน

การจัดทำดัชนีชุมชนสันติสุขที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทยควรเป็นอย่างไร ดังที่เราได้ทราบแล้วว่า

การจัดทำดัชนีสันติสุขจะเป็นเครื่องช่วยเตือนภัยล่วงหน้าให้กับสังคมได้ และยังเป็นเครื่องมือที่นำคนในชุมชนให้มามีส่วนร่วมคิดและตัดสินใจร่วมกัน การจัดทำดัชนีชุมชนสันติสุขที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทยควรผสมผสานแนวคิดการศึกษาสันติภาพทั้งในเชิงมหภาคและจุลภาค โดยผสมผสานวิธีคิดที่ศึกษาสันติภาพผ่านแนวคิดที่มีกรอบ มีตัวชี้วัดบางด้าน มาผสมผสานกับการศึกษาสันติสุขที่คำนึงถึงบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน คำตอบของการศึกษาดัชนีชุมชนสันติสุข อาจกล่าวได้ว่า ควรเปิดรับสิ่งดี ๆ ของสากลควบคู่กันไปกับคำตอบเริ่มจากชุมชนของตนเอง

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 จากนิยามของสันติภาพในการศึกษาความรุนแรงทางกายภาพ ความรุนแรงทางโครงสร้างและความรุนแรงทางวัฒนธรรม ทำให้การทบทวนวรรณกรรมมีขอบเขตที่ขยายไปถึงมิติความเป็นธรรมในสังคม การเคารพสิทธิมนุษยชน ความมั่นคงปลอดภัยในสังคม ความมั่นคงของมนุษย์ การอยู่ดีมีสุข ความสุข เป็นต้น วรรณกรรมที่ทำการศึกษาจึงอาจยังไม่ครอบคลุมงานที่เกี่ยวข้องกับดัชนีและตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เนื่องจากดัชนีในโลกและในประเทศไทยมีเป็นจำนวนมาก การศึกษาครั้งต่อไปจึงควรศึกษาเพิ่มเติมถึงวรรณกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามคำสำคัญที่ได้กล่าวมา

5.2 บทความนี้เน้นการศึกษาวรรณกรรม ในระดับองค์ประกอบหลักหรือตัวชี้วัดหลัก แต่ไม่ได้อธิบายถึงรายละเอียดในระดับตัวชี้วัดย่อย เนื่องจากจำนวนตัวชี้วัดที่ได้ศึกษาทั้งในและต่างประเทศทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ มีจำนวนมาก นับพันนับร้อยตัวชี้วัด การศึกษาครั้งต่อไปจึงควรศึกษาเพิ่มเติมถึงตัวชี้วัดย่อยในรายละเอียด และมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกตัวชี้วัดที่เหมาะสมสำหรับการจัดทำดัชนีชุมชนสันติสุขสำหรับสังคมไทยต่อไป

5.3 การวัดระดับชุมชนสันติสุข มีความแตกต่างจากการวัดระดับสันติสุขในระดับโลก ภูมิภาค ประเทศ และจังหวัด เนื่องจากข้อจำกัดในการจัดเก็บข้อมูลถึงเก็บข้อมูลลงลึกถึงระดับชุมชนยังมีความยาก สลับซับซ้อน ข้อมูลทุติยภูมิในประเทศไทยจำนวนมากจัดเก็บในระดับประเทศหรือจังหวัดเท่านั้น ไม่ได้ลงลึกถึงระดับชุมชนอย่างเป็นระบบ การเก็บข้อมูลตามกรอบแนวคิดและตัวชี้วัด จึงควรเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิด้วยการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน หรือการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเชิงพรรณนาและการเล่าเรื่องในชุมชน สำหรับข้อมูลที่เป็นทุติยภูมิแบบตัวเลข สถิติอาจใช้เป็นข้อมูลเสริม มิใช่ข้อมูลหลักในการนำมาวิเคราะห์

5.4 นิยามของสันติสุขมีความกว้างขวาง การจะวัดหรือจัดเก็บข้อมูลในระดับชุมชนสันติสุขยังมีความยาก เนื่องจากเลนส์หรือแว่นในการมองชุมชนสันติสุขมีความแตกต่างกัน บางชุมชนอาจมีความสงบเรียบร้อย

แต่กระทำการที่ผิดศีลธรรม ขัดต่อหลักศีลธรรมอันดีร่วมกัน การพิจารณาเพียงแต่นิยามความสงบเรียบร้อยจึงไม่เพียงพอ แต่ต้องมีนิยามความดี ศีลธรรมเข้ามาร่วมด้วย ซึ่งเป็นศีลธรรมที่จำเป็นต้องครอบคลุมความดีของทุกศาสนา

5.5 เมื่อได้กรอบตัวชี้วัดชุมชนสันติสุขที่ผ่านการบูรณาการจากผู้เกี่ยวข้องครบถ้วนแล้ว การทดลองนำร่องการวัดระดับสันติสุข อาจเริ่มต้นจากกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน โดยอาจใช้หลักเกณฑ์ความแตกต่างของประชาชน อาจเริ่มจากชุมชนที่มีความหลากหลายของเชื้อชาติศาสนา หรือหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ เนื่องจากความหลากหลายเป็นความท้าทายในการอยู่ร่วมกัน การอยู่ร่วมกันได้ดีพิจารณาจากการทำเพื่อส่วนรวม การทำงานร่วมกันได้ นอกจากนี้ควรคำนึงถึงบริบทชุมชนทั้งในสถานการณ์พื้นที่ที่ไม่มีความรุนแรง ไม่มีการสู้รบ และชุมชนที่ยังคงมีเหตุการณ์ความรุนแรง แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้บนความแตกต่าง

References

Barash, D. P. & Webel, C. P. (2018). *Peace & conflict studies*. Sage.

Capland, R. (2019). *Measuring peace: Principles, practices and politics*. Oxford University Press.

Dhammhaso, H. (2015). Chāk mubān sīn hā phatthana sū kān penton bæp mubān choṣa'āt [From 5 Precepts Village to Chorsaad Village].
<https://www.mcu.ac.th/article/detail/378> (in Thai).

Firchow, P. (2018). *Reclaiming everyday peace*. Cambridge University Press.

Galtung, J. (1996). *Peace by peaceful means: Peace and conflict, development and civilization*. International Peace Research Institute Oslo; Sage

Good Governance for Social Development and the Environment Institute. (2017). *Khrōṅkān prapprung datchanī khwām yū yen pensuk rūām kan nai sangkhom Thai* [Green and happiness index revision project]. Propose to The Office of the National Economic and Social Development. (in Thai).

Ingkasit, R. (2019, May 27). *Datchanī khwām suk thāng sēthasāt kāōnā rū wā maomāi?*

[Happiness index of economics: Progress or regress?]. The Momentum.

<https://themomentum.co/does-gnh-work/>. (in Thai).

Institute for Economics and Peace. (2019). *Positive peace report 2019: Analysing the factors*

that sustain peace. Retrieved from [https://www.visionofhumanity.org/wp-](https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2020/10/PPR-2019-web.pdf)

[content/uploads/2020/10/PPR-2019-web.pdf](https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2020/10/PPR-2019-web.pdf)

Institute for Economics and Peace. (2020). *Global peace index 2020: Measuring peace in a*

complex world. Retrieved from [http://visionofhumanity.org/indexes/global-peace-](http://visionofhumanity.org/indexes/global-peace-index/)

[index/](http://visionofhumanity.org/indexes/global-peace-index/)

Institute for Justice and Reconciliation. (2013). *SA reconciliation barometer survey: 2013*

report. [https://www.ijr.org.za/portfolio-items/reconciliation-barometer-survey-2013-](https://www.ijr.org.za/portfolio-items/reconciliation-barometer-survey-2013-report/)

[report/](https://www.ijr.org.za/portfolio-items/reconciliation-barometer-survey-2013-report/)

Institute for Justice and Reconciliation. (2019). *SA reconciliation barometer survey: 2019*

report. <https://www.ijr.org.za/portfolio-items/sa-reconciliation-barometer-2019>.

Khonthai Foundation. (2020, February 22). *Datchanī khwāmpen tham nai sangkhom*

khruāngmū chī wat khwāmlūāmlam nam māsu thāng ‘ōk dai yāngrai? [“Social Justice Index”, a tool to measure inequality How to lead to a solution?]

<http://khonthaifoundation.org/th/ดัชนีความเป็นธรรมในสังคม>

King Prajadhipok’s Institute. (2019). *Keñ tuā chī wat pramāen ‘ongkoñ pokkhrōng sūan*

thōngthin phūā khao rap rāngwan phrapokklao pracham pī 2562 [Assessment

Criteria “King Prajadhipok’s Institute Award 2019”]. King Prajadhipok’s Institute

https://www.kpi.ac.th/media/user/files/pdf/kpi-award2019/_-simiDoc.pdf (in Thai).

King Prajadhipok’s Institute. (2012). *Santisuk koet khun dai phrō tæktāng yāng khaochai*

[Report of Advanced Certificate Course in Promotion of Peaceful Society]. King

Prajadhipok’s Institute. <https://www.slideshare.net/tarayasri/new-25910175> (in Thai).

- King Prajadhipok's Institute. (2020). *Wēthī thalāng phonlaka rasamruat khwāmkhithen khōng prachāchon tōkōra būan kān santiphap changwat chaīdāen phak tai (Peace Survey) khrang thī ha* [Peace Survey 2019]. King Prajadhipok's Institute <http://kpi.ac.th/news/gallery/data/768> (in Thai).
- Ministry of Social Development and Human Security. (2018). *Rāingān khwāmmankhong khōng manut prathet Thai 2559* [Human Security Report of Thailand 2016]. (in Thai).
- Pratheuangrattana, C. & Lounkaew, K. (2019). *Phatthana tua chī wat læ wat radap santiphap nai sangkhom Thai* [Thai Peace Index]. The office for Peace and Governance, King Prajadhipok's Institute. (in Thai).
- Ramsbotham, O., Woodhouse, T., & Miall, H. (2011). *Contemporary conflict resolution*. (3rd ed.). Polity Press.
- Rathamarit, N. (2013). *Bæprian phunthan pratyā Chīn borān* [Basic Textbook of Ancient Chinese Philosophy]. Thammasat Press. (in Thai).
- Somphong, T. (2012). *Kān sangkhro botrian phua kanphatthana prachathipatai chumchon* [The Synthesis of Lesson for Develop Democracy in Community]. King Prajadhipok's Institute. (in Thai)
- The Legatum Institute Foundation. (2019). *The Legatum prosperity indexTM: A tool for transformation2019*. https://www.prosperity.com/download_file/view_inline/3690
- United Nations. (n.d.). *Global indicator framework for the Sustainable Development Goals and targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development*. https://unstats.un.org/sdgs/indicators/Global%20Indicator%20Framework%20after%202021%20refinement_Eng.pdf

- Vajirakachorn, S. (2010). *Khunnaphāp sangkhom: Čāk Yurōp sū prathēt Thai* [Social quality: From Europe to Thailand]. *Journal of Social Development*, 12(1), 15-44. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsd/article/view/31290>. (in Thai).
- Wattanapradith, K. (2018). Chumchon santisuk nai Phutthasatawat thī yīsiphok: Thōt botrian chumchon santisuk nai phūnthī thī mī khwāmkyāyāng [Peace Community in The 26Th Buddhist Century: Knowledge Learned From Peace Community in Conflict Areas]. *Journal of MCU Peace Studies*, 6(sp.1), 13-24. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/113138> (in Thai).